

כוונות חנוכה

דרושי הג חנוכה דרוש א'

¹ בענין חנוכה סדר הדלקת הנרות, היה נוהג כנוסח הכתוב בבית יוסף ז"ל על הטורים, וגם בספר שולחן ערוך. והוא, כי בלילה הא' ידליק הנר שבצד ימינו, שהוא היותר רחוק מן הפתח מכל ז' נרות, ובליל ב' ידליק נר הב' לו, שהוא יותר סמוך אל הפתח יותר מן הא', ואח"כ יפנה אל ימין וידליק הנר הא'. וכעד"ז כל שאר הלילות, עד שנמצא כי בלילה האחרונה מדליק הנר שבצד שמאלו², שהוא הנר היותר קרוב וסמוך אל הפתח, ומתחיל בו ונפנה לצד ימינו הקרוב קודם. ונמצא כי הנר הא' מכולם שהוא בצד ימין המדליק נדלק אחרון בלילה אחרונה.

ואמנם נבאר תחילה ענין קדושת הימים האלו, ואח"כ נבאר ענין ברכות נר של חנוכה. והנה כמו שנתבאר שבשבתות ויו"ט ור"ח יש בהם תוספת קדושה על ימי החול, גם בחנוכה ופורים יש בהם תוספת קדושה יותר מימי החול. אמנם אין מדריגתם שווה למדריגת השבתות ויו"ט ור"ח, והנה הם נתבארו כל אחד במקומו³. אבל ענין חנוכה ופורים הוא באופן אחר, כי תרוייהו אינן בהוד⁴. ואעפ"י שבתפלת שחרית בחול (עמידה ב') ביארנו דיעקב בנצח ומלכות בהוד, וכפ"ז החול הוא קדוש יותר מחנוכה ופורים, אשר תרוייהו אינן בהוד.

אבל הענין הוא על דרך שביארנו בדרוש ר"ח בענין היו"ט⁶, כי הנוק' יש לה אז תוספות קדושה, לפי שאז מקבלת הארותיה⁷ ע"י עצמה שלא ע"י בעלה. וכן הוא כאן, כי הנה בחול, יעקב יונק הארתו וחלק הארה שלה מן הנצח ומן ההוד⁸, ואח"כ נותן לה הארתה ונמשך מן ההוד על ידו. אבל עתה בחנוכה ופורים, היא יונקת חלק הארותיה מן ההוד ע"י עצמה שלא ע"י בעלה, ואינה מפילה אליו כימי החול. והנה ענין זה הוא תוספת קדושה אליה בזמנים אלו יותר מבחול¹⁰⁹.

ואמנם ענין כוונת ברכות הדלקת הנר, הם סובבים על יחוד א' עליון ושלם הנקרא נר, כמבואר (קח ע"ד) אצלינו בתפילת שחרית דחול (לו ע"ד) בברכת שים שלום¹¹, כי שם

¹ פע"ח שער ראש חדש חנוכה ופורים 7.

² מ"ש מתחיל משמאל לימין וכו' ונראה הטעם דמתחיל מהוד להיות שחנוכה בהוד כנז' לקמן (ש"ש).

³ עי' לעיל דרוש ר"ח, ודרוש בית מועד, ודרוש ה' מדרושי ר"ה (ש"ש).

⁴ עי' לעיל עו ע"א: פורים וחנוכה נצח והוד. ועי' תיקו"ז (כט ע"ב), ותז"ח (א ע"ב) הוב"ד במלואים אות ג.

⁵ ש"ש לבדוק.

⁶ ועי' ר"ה דרוש ה' (לש"ו).

⁷ מיסודות דאו"א (לעיל עו ע"א).

⁸ דז"א, עי' לעיל לג ע"ב.

⁹ עי' עיונים אות א.

¹⁰ עי' לעיל סג ע"ד בענין נצח ישראל.

¹¹ עי' שער טו פרק א: מ"ב מדרוש שלוח הקן תבין שיש ג' (מיני) יחודים אל זו"ן הנקרא נ"ר, והם: הו"ה אה"ה, הו"ה אלה"ם, הו"ה אדנ"י, והם נגד ג' פרצופים שיש (בנוקבא דז"א) בזו"ן: א', י"ס דאחוריים שהם עיבור שלה בעמידה דלחש, שהיא למטה בנה"י שבו, שהוא ג"כ פרצוף שלם דעיבור, ואז חיבורם פב"פ נקרא הו"ה אדנ"י. וכשהזווג פב"פ בסוד פרצוף שלו דיניקה עם פרצוף שלה דיניקה, שאז הוא נקרא חג"ת דז"א, ואז היא עולה עד שם ג"כ, בחזרת עמידה, אז הוא חיבור הו"ה אלקים. וכשהזווג פב"פ בסוד פרצוף גדלות שבו עם פרצוף גדלות שבה שאז נקרא חב"ד דזעיר אנפין, ועלתה עד שם, אז הוא חיבור הו"ה אה"ה, שכבר הוא בחי' בינה הנקרא אה"ה שלימה ב"ס דגדלות, ואז הוא בעת נפילת אפים שנבקע היסוד (דאמא) בויעבור, או נ"ל שאינו אלא בשחרית דשבת. ועיין במקומו ותראה כי כל עמידה דלחש וחזרה דחול בשחרית יש זווג, וא"כ איך [אמר שאין] זווג אלא בנפילת אפים. ובזה מתורץ כי בכל א' יש זווג, אלא שהזווג עליון הוא בנפילת אפים, ואינם דיעקב ורחל הקטנים דלחש, והבן מאד.

עי' סידור הרש"ש שכל מקום שמכוונים זיווג חיצוני דאו"א מכוונים ג' כוונתו אלה, והם הו"ה אה"ה בג"ר, הו"ה אלקים בו"ק, והו"ה אדנ"י בנוק'.

כוונת הנוכה

נתבאר יחוד זה על מתכונתו, ועיין שם. ועניינו בקיצור הוא, כי שלשה בחי' של יחוד יש לזו"ן: א', הוא בבחי' יהוה אהיה, ומספרו מ"ז. הב', הוא בבחי' יהוה אלקים, ומספרו יב"ק. הג', הוא בבחי' יהוה ארני, ומספרו צ"א¹². ולפעמים מתייחדים בבחי' א', ולפעמים בשתייהם, ולפעמים בשלשתם, ואז הוא היחוד הגמור, ואז הנוק' נקרא נ"ר¹³ כמספר ו' שמות הנו'. והנה בברכה הראשונה שהיא להדליק נר הנוכה, נרמזו שלשתם¹⁴. ובברכה ב' שהיא שעשה נסים, נרמזה הב'¹⁵. ובברכה הג' שהיא שהחיינו נרמזה התחונה מכולם¹⁷¹⁶. וזהו מה שמצאתי בקונטרס אחר, כי ההויה הא' שעם אהי"ה תהיה במילוי יודין דע"ב, וההויה הב' שעם אלקים היא דס"ג, וההויה הג' שעם ארני היא הויה דמ"ה, וג' הויות אלו עצמם הם שתכוין במילת להדליק שהיא בגימ' ע"ב ס"ג מ"ה של להדליק. ומן האהי"ה שבחיבור ההויה דע"ב דיודין, גם הוא יהיה במילוי יודין שהוא קס"א, ועם ההויה עצמה שהיא ע"ב יהיו שניהם בגימ' רג"ל, לרמז כי גם הנוכה נקרת רג"ל מכלל המועדים, כנז' בכתבת יד בהקדמת התיקונים (תז"ח א ע"א)¹⁹¹⁸. ואמנם בקונטרס אדם אחר מצאתי²⁰, כי בברכה א' של להדליק, כשיאמר ברוך אתה יהוה, יכוין שזו ההויה היא דע"ב דיודין, ותכוין לחבר עמו גם אהיה דיודין, ושניהם בגימ' רג"ל, וז"ס עד שתכלה רגל מן השוק (מנחות כא ע"ב)²¹. ובברכת שעשה נסים, יכוין באותה הויה למילוי ס"ג, ויחבר עמו שם אלקים, ולכן גם ההויה דס"ג יכוין שהוא בניקוד אלקים. ובברכת שהחיינו, יכוין באותה ההויה שהוא במילוי מ"ה דאלפין, ויחבר עמה שם ארני.

ונחזור לברכה ראשונה כמו שאמרנו, כי בתחילה תכוין במילת "להדליק" שהוא בגימ' ג' הויות ע"ב ס"ג מ"ה, ותכוין להמשיך ג' הויות האלו ע"י הדלקה זו אל הנוקבא הנקרא הויה דב"ן. ובמילת "נר" תכוין שע"י המשכה זו תשתלם בג' היחודים הנ"ל²², ואז תעשה בחי' נר הנוכה, שהוא כמנין ג' היחודים הנו'. ותתייחד עם בעלה בג' היחודים הנו'.

אמנם עי' בסידור אריכות בענין הו"ה אלקים שיש בשים שלום, שאין בסידור כאן, וצ"ע אם זה דבר כללי כמו שיש בתחילת ק"ש או כמו שאמר מו"ר שליט"א שברכה שונה מתפילה, וכאן הכל ברמזים, ועוד אפשר דכאן בחג, ושם בחול. ועוד יתכן שזה החילוק שבין שבת לחנוכה, שאין תיקון בשלימות, אלא רק הארה לנה"י כדלקמן ד"ה עוד מצאתי בספר אחר.
¹² ולע כי יש צה ג' יחודים א' נגד נה"י כי עד קס מגיע קומתה לכל וצזה היחוד הוא הו"ה ארני ולפעמים הוא נגד החזה ואז הוא הו"ה אלהים ולפעמים הוא קוה עד הכתר שלו ואז הוא הו"ה אהי"ה (לשון הפע"ח).

¹³ עי' ספר הליקוטים (משלי ו): כי נר מצוה ותורה אור וכו'. כבר ידעת, כי נ"ר הוא סוד ג' יחודים העליונים, שהם, הו"ה אהי"ה, הו"ה אל"הים, הו"ה אדני. וכולם הם בגימטריא נ"ר. גם דע, כי סוד נ"ר הם רמ"ח איברי המלכות [עי' בכורות מה ע"א שיש לנוק' רנ"ב איברים], כי נכללת בתרין דרועין דמלכא, ואז נקראת נ"ר, כנז' בזוהר.
¹⁴ נרמזו שלשתם נמחק צפע"ח, ובמקומו איתא "יחוד א' הויה אהיה".
¹⁵ של הו"ה אלקים (נוסף צפע"ח).
¹⁶ של הו"ה ארני (נוסף צפע"ח).

¹⁷ עי' פע"ח שבת כד ושער המצות - פרשת עקב: ברכת שהחיינו תכוין שהוא כנגד היסוד הנקרא אל חי. וקיימנו כנגד תרין קיומין נו"ה עמודי הבית. והגיענו לזמן הזה כנגד המלכות שבה סוד הזמנים כנודע.
¹⁸ עי' מלואים אות ד.

¹⁹ פסקא זו לא מלאתי צפע"ח.
²⁰ "ואמנם בקונטרס אדם אחר מלאתי נמחק צפע"ח.
²¹ עי' במלואים אות ב ד"ה ודע כי, ועי' מנחות לו ע"א.
²² "ובמילת נר תכוין שע"י המשכה זו תשתלם בג' היחודים הנ"ל, ואז תעשה נמחק צפע"ח, ובמקומו איתא "וע"י זה תמשיך ודלקת ומאירה ותעשה".

כוונת חנוכה

אח"כ תכוין כפי²³ ר"ת להדליק נר חנוכה, הוא שם קדוש הנקרא נחל²⁴, היוצא מר"ת נוצר חסד לאלפים (שמות לד ז) כנודע²⁵. ועניינו הוא אור הנמשך מן אימא לז"א²⁶, כדי שיהיה בו כח להתייחד עמה בג' היחודים הנז', שהם בגימ' נר, ולכן תכוין בשם נחל שהוא בגימ' הויה דמ"ה דאלפין. ואות אלף שבאמצע מילוי אות ו' היא שם אהיה בריבועו, כזה: יוד ה"א ו' א' א"ה אה"י אהי"ה ו' ה"א, כי שם זה מורה ענין אימא המאירה בז"א בהתלבשה בתוכו²⁷. ונלע"ד ששמעתי שיכוין ג"כ שהנחל הנז' שהוא הויה דמ"ה ובתוכו ריבוע של אהיה, ימשך בנוק' הנקרא הויה דב"ן, אשר אותיותיה שבמילוי המילוי הם ל"ו אותיות. והנה ב"ן ול"ו הם ג"כ בגימ' נח"ל ואיני זוכר אם שמעתי זה ממורי ז"ל.

אח"כ במלת חנוכה תכוין, כי כמו שהמשכנו הארה מאימא אל ז"א בשם נחל, כדי שיוכל להתייחד עמה בג' יהודים הנקראים נר, כן עתה נמשיך הויה דס"ג של אימא, שהוא מספר עשר אותיות המילוי, עם השבון אותיות הפשוט לבדם שהם כ"ו, והרי כ"ו וס"ג בגימ' חנוכה. וזהו ההמשכה תמשיכנו בנוק' הנק' נר, ועי"כ תהיה נר חנוכה. עוד יכוין במילת חנוכה אל מ"ש חז"ל, שהוא אותיות חנוכה, והם סוד כ"ה אותיות שיש בו' השמות שאמרנו שיכוין במלת נר.

ברכה ב' והוא שעשה נסים כו' במלת שעשה תכוין שהוא חיבור ש"ע ש"ה פירוש שתכוין להמשיך הארת הפנים העליונים שהם ב' שמות אל ומילוייהם כזה אלף למד אלף לעולמים בגימ' ש"ע כנו' באורך בתפילת ר"ה בברכת אבות במלת אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב כו' וע"ש ותמשיכם אל שם אלקים דמילוי יודין העולה בגימ' ש' ועם ה' אותיותיו הפשוטות ה' הרי ש"ה מן שעשה ש"ע ש"ה ובזה יתמתק שם אלקים הנז'.

עוד ירצה כי ענין ב' שמות אלו של אל הם סוד הויה דס"ג שביארנו במלת חנוכה שהוא כ"ו וס"ג שהוא הויה בפשוט ובמילוי והנה בפשוט הוא אל כי השבונה הוא כ"ו וד' אותיות' והכולל הרי אל וגם במילואה דס"ג יש בו אותיות יאיי שהוא בגימ' אל ואלו ב' שמות אל מתמלאים והם בגימ' ש"ע מן שעשה כנז"ל ולא {קט ע"א} נמצא תשלום הדרוש הזה²⁸.

עוד מצאתי בספר אחר על ענין חנוכה וז"ל: דע כי מה שאנו צריכין לתקן הוא זווג זו"ן ויש כמה בחינות כי כמו שהאצילות יש בו ג' חלקים והוא קוצו של יוד ואין משיגים בו אלא מהחיצוניו' שבו שהוא הקרקפתא העצם המקיף המוחין ואינו אלא הלבוש וזה הלבוש בלבד אנו משיגים והבחי' הב' מן המוחין דאוי"א ודעת ובאלו אנו משיגים הפנימיו' עצמן ואע"פ שהם שלשה כולם תלויים באבא ונקרא על שמו כי סתם מוח הוא מאבא הבחי' הנז' הם ז' מידות התחתונות שמהם הנהגות כל העולמות וכן יש בזווג זו"ן ג' בחי' א' ו"ק ופ"י כשהיא עולה בו"ק שלו ושם הם מזדווגות וזה אינו חשוב כ"כ לפי שרמ"ח אבריה הם מו"ק שלו ולמטה ועוד שאינם פב"פ ועוד כי החיבוק אינו בגופה אלא בתחילת ראשה ואינה בין תרין דרועין דמלכא הבחי' הב' כשעולה עד המוחין שלו ושם מזדווגת וגם זווג זה גם שהוא

²³ "אח"כ תכוין כי" נמחק בפע"ח, ובמקומו איתא "ותכוין לָסָם קדוֹשׁ נח"ל קהוא".

²⁴ עי' פי' ב' לספד"צ מהאריז"ל בענין קשר שם חב"ו (משם ע"ב) לנח"ל [שחב"ו הם ז' אותיות קודמות לנח"ל] וכן בפע"ח עמידה יט, אשר סגולתו להוציא ניצוצות קדושות מתוך הקליפות. ²⁵ עי' מלואים אות ה.

²⁶ (ס"א על ענמו מן הנחל העליון כי צכח אור זה הבא עליו מלמעלה יָס צו אור ליתן חליה להדליק ולהאיר אותה) (נוסף בפע"ח).

²⁷ והוא כי סוד אחוריים לרהי"ה הוא סוד דס אלס כמבואר אלכלינו (ס"א כי אחוריים לרהי"ה הנ"ל גימטריא דס הוא דס זעיר אנפין ומן א' קצתוך ור"ו למ"ה נעשה רהי"ה גימטריא דס הבא לזעיר אנפין מלמעלה מן רהי"ה קצתאמא) (נוסף בפע"ח).

²⁸ עי' עיונים אות ב.

כוונות חנוכה

מעולה מן הא' אינו חשוב כ"כ לפי שהכתר שלה הוא כנגד הפנים שלו ואינם פב"פ והחיבוק בצואר הבחי' הג' כשהיא עולה עד הכתר שלו זהו מובחר כי הוא פב"פ והחיבוק הוא בגופ' ממש ואז היא נקר' נ"ר כמ"ש בזוהר²⁹ רמ"ח איברים ותרין דרועין דיליה המחבקים אותה הם נ"ר³⁰ וזהו נר שבת³¹ ונר חנוכה אלא שיש הפרש ביניהם כי נר שבת עולה היא למעלה עד הכתר שלו ממש ונר חנוכה הוא אשר יורדים כל הבחי' אלו אליה למטה במקומה ולכן קניית שמן של שבת קודם ובענין ההדלקה נר חנוכה קודם כי אם ידלוק של שבת קודם כבר עלתה ומה התועלת באחרת אבל יעשו לה הכנה בהדלקת נר חנוכה וירדו בה האורות ואחר כך תעלה בנר שבת

²⁹ עי' ח"ב קסו ע"ב.

³⁰ עי' לעיל הערה 13. עי' שער רוח הקודש כא ע"ב: והנה השנים היתרים הם נפש ורוח של רמ"ח איברים אלו שהם ר"ת נ"ר נפש רוח. ונמצא כי הרמ"ח איברים עם נפש ורוח הם נ"ר.
³¹ עי' שער רוח הקודש כא ע"ב: ג' יחודים הם, שהם יהו"ה אה"ה יהו"ה אלה"ם יהו"ה אדני. וביאורם הוא יהו"ה ואה"ה כתר ז"א עם כתר נוקביה. ויהו"ה אלה"ם מוחין דז"א עם מוחין דנוקביה. ויהו"ה אדני הם ז' תחתונות דז"א עם שבעה תחתונות דנוקביה. וג' יחודים אלו הם בגי' נ"ר וכלם הם בזווג ז'ן. וכנגדם נ"ר ב' למעלה בזווג אר"א ממש. עד"ז. וז"ס חיוב האדם להדליק בכל ליל שבת שתי נרות. לרמוז אל ב' זווגים אלו שהם זווג דאבא באימא. וזווג דז"א עם נוקביה, ע"כ. אמנם בחנוכה אין ב' נרות.

כוונות חנוכה

קח ע"ג:

א. וביען אשר לא תיקן ההוד בענין (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית³², והנצח נתקן בענין (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר³³, לכן מקבלת איהי אור מן ההוד על ידו דרך הנצח, אבל מתתיהו בן יוחנן כ"ג תיקן ההוד באלו הח' ימים³⁴ (לבד לכן מקבלת איהי אור מן ההוד עצמו על ידה ושלא על ידו) לכן אנו אומרים על הנסים בברכת מודים שהוא כנגד ההוד. מהחברים: היא נצח³⁵ שהוא ענף החכמה סוד (שמות ל כה) שמן משחת קודש, ולכן היה הנס בשמן וע"י כהן³⁶ (נוסף בפע"ח).

קח ע"ד:

ב. פע"ח: (עיקר כוונת נר חנוכה הוא להוריד הארה למטה באלו הימים, כאלו היה הזווג עם בעלה פכ"פ שוה לו עד הכתר ברמ"ח אברים, הרי רמ"ח וב' דרועין גימ' נר. ושם הויה בזווג זה הוא י"א ה"ה ו"י ה"ה) והנה בחנוכה היא נגד נה"י לבד³⁷, ואנו ממשיכין לה אור מג' יחודים אלו עליונים לעשות אותה נר. והנה בחנוכה זו היה כוונת ההדלקה, שיכוין האדם כשמוריד ידו להדליק, כי היא למעלה מג' טפחים³⁸, שהוא כנגד נה"י, שהם ג' טפחים, ולמטה מי' טפחים שאינו עולה עד הראש. ואנו ממשיכין לה אור מן הראש, לכן אם הניח אותה בתוך י' יצא, כי כל זה נקרא מקומה, כיון שהיא נוטלת [ה]אור מן כל [ה]י, אבל למעלה מי' אין להניח.

³² עי' שער רפ"ח פרק ה' ז"ל: סוד החיצונים הנקרא שקר, ואין לו ב' רגלים שהם נר"ה רק רגל א' שהוא הוד לבד, ושם יש לו אחיזה בסוד הו"ד דר"ה, כמ"ש (איכה א יג) כל היום דוה, ובו נחרב הבית באלף ה' הרמוז בהוד. עי' לעיל לט ע"א בענין איסור מלאכה ביו"ט ושבת ששליטת הקלי' בנה"י גורם לשעבוד שלנו בענין זו. ועי' זר"ח: זהר חדש (מד ע"ב): לא תרצח, לקביל דרגא דהוד, דאחיד בה אהרן. ובג"כ לא תרצח. בגין דכד קטלין ליה לב"נ, ההוא זיוא והוד עילאה דעליה, נטלין מניה. הה"ד, והודי נהפך עלי למשחית. ובג"כ אזהיר לון קב"ה לבני נשא, דההוא שופרא עילאה דיהב לון, דלא יטלון ליה מנהון.

³³ עי' זהר ח"א כא ע"ב שזה נתקן על ידי שמואל הנביא [עי' שעה"מ בשלח ששליטת הקלי' בנצח הוא רק בחציו, והחצי הזה נתקן על ידי שמואל]. ועי' לעיל סג ע"ד.

³⁴ הבינה נמתקה על ידי הכתר, וגבורה על ידי החכמה, ויסוד על ידי החסד, אמנם הוד שלא הגיע אליו הארתם לא נמתק, כי אם השליש וכו' כל אחיזת הקליפות הוא בהוד, כמו שנאמר, והודי נהפך עלי למשחית. ושליש דהוד זה לא נמתק, רק מעט בימי מתתיהו, שהוא בסוד הוד הזה, ולא נמתק לגמרי אף על פי שהיה מן הראוי שלא יקבעו בו כי אם ז' ימים בלבד [היינו מכתר עד נצח], כמספר הז' שהוא השליש פחות מעט, אף על פי כן עשו אותם ח' ימים כדי לרמוז, שגם החלק הח' יש בו קצת מיתוק, דהיינו שבהז' ימים היה הנס שלם, אבל ביום האחרון לא היה כל כך שלם (עמק המלך שי"ד פפ"ד). ועי' ספר הליקוטים - פרשת תולדות: אמנם עדיין הוד לא נתקן לגמרי, עד שבאו בני חשמונאי ותיקנו אותו במלחמות שעשו, אבל לא נתקן עד ח' ימים של חנוכה, ולכן היו ח' ימים שהם עד הוד:

³⁵ צ"ע אם פירוש הדבר שבכל הוד נמצא נצח, שלולא זה קשה קצת איך קשור נצח לחנוכה, עי' הערה הבאה.

³⁶ עי' זהר ח"ג פח ע"ב: פקודא דא לסדרא כהנא בכל יומא בוצינין בבי מקדשא והא אוקימנא ברזא דמנורה ואיהו רזא כגוונא דלעילא בגין דנהירו עלאה במשח רבו נחית על רישא דכהנא בקדמיתא לבתר איהו אדליק ואנהיר כל בוצינין דכתיב כשמן הטוב על הראש וגו' וכתוב כי שמן משחת אלהיו עליו וגו' וע"ד אתייהיב רשו לכהנא בלחודוי לסדרא בוצינין ולאדלקא להון. ועיי"ש קט ע"ב: שמן המשחה מימנא שמן למאור כגון (בראשית א טז) את המאור הגדול שמן משחת קדש איהו מסטרא דשמאלא, ע"כ. אתם ממוחין דאבא הנק' שמן כי משם שרש נשמכתם (לקוטי תורה ויקרא).

³⁷ היינו בתיקונה, עי' לעיל הערה 4.

³⁸ עי' תיקו"ז ט ע"ב: ואיהו ערוב דישפיל ביה הקורה אם היא למעלה מעשרים דאיהי יו"ד דלעילא מכ' דאיהו כ' כתר איהו עלת העלות על כלא דלית עינא שליט עליה ובגין דא מבוי דאיהי שכינתא תתאה דאיהי י' זעירא עשרה טפחים שעורה ביה צריך להשפיל הקורה דאיהו ו' אבל לגבי סכה דאיהי אימא דשיעור דילה יו"ד דאיהו כ' כתר לעילא מכתר לית אדם דמרכבה דר ביה גו סכה דלית עינא שליט עליה.

כוונות חנוכה

וביום השבת היא עולה עד הכתר שלו³⁹, ואז מקומה ממש [היא] בכל הי'. ואז (היא) נקראת (נר) שבת (שלימה) [בשלימות]. ולכן אם לא השיגה ידו (לקנות שמן) לנר (של) שבת ונר חנוכה, נר שבת קודם⁴⁰, שיותר טוב להעלותה (ה) עד למעלה, עד כל הי', ולא נר חנוכה שהוא למטה, אף שהאור (בא לה) [בה] מכל הי'.

וגם לכך ראוי להדליק ערב שבת נר חנוכה קודם שידליק נר שבת, כי ראוי להעלותה (ה) מעט מעט, ממטה למעלה ממדרגה למדרגה. אבל אם הדליק של שבת קודם, שכבר עלתה למעלה עד הראש, איך ידליק [אח"כ] של חנוכה ויחזור (להורידה) למטה בנה"י ח"ו.

ודע כי אנו מדליקין אותה עם שקיעת החמה, כי אז היא מדת לילה, והיא יורדת למטה אל הבריאה וליצירה ולעשייה, לתת טרף לביתה וחק לנערותיה (משלי לא טו)⁴¹. ואז אנו ממשיכין לה אותן האורות שהיו לה למעלה. ולפי שציקר [ה]המשכה היא (מ)אותו (ה)אור (הנמשך) [הבאה] אליה מן הראש, שהוא הו"יה אה"ה (כי כשהם) מלאים ביו"דין, הם גימ' רגל, ואין האור הזה יכול להמשיך אליה אלא זמן מועט (לכן גם מצות הדלקה אינה אלא זמן מועט), וזהו עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא ע"ב), כי [מן] השוק הם העולמות התחתונים, עד שתכלה אותו רשימו מן האור שנמשך אחריה למטה עד מקומה, [ו]לכן [ה]הדלקה עושה מצוה ולא ההנחה (שבת כב ע"ב), כי אין אנו מעלין אותה ממקומה כלל, אלא שאנו ממשיכין לה אור מלמעלה אל מקומה לבד, [ד]היינו ההדלקה.

ולכן אסור להשתמש לאורה (שבת כא ע"ב), כי (כדי) להיות אור הקודש העליון יורד עד למטה אשר (שם) מקומה (במקום) אשר מצוים שם החיצונים, ואנו חוששין שלא יתאחזו באור העליון, ולכן אין להנות מן האור וכו'.

פי' חנוכה הוא חנ"ה כ"ו, והוא שיונקת המלכות מאימא עלאה הנקרא חנ"ה⁴², העולה ס"ג. (כי חנה בבינה ושם שם ס"ג, ושרשו הוא י"א מספרו אל כמספר הו"יה עם ד' אותיות והכולל וזהו חנ"ה כ"ו). וזש"ה (שמואל א' א ה) ואת חנה אהב ויה' סגר רחמה. פי' כי אלקנה הוא [מ]בחינת אבא⁴³, וחנה [מ]בחינת אימא, ואינו יכול להזדווג עמה, לפי כי ה' [ז"א] סגר רחמה, (ר"ל שנה"י דבינה שם נעלמים בראש ז"א בסוד מוחין, וז"ס בספרא דצניעותא (טז ע"ב) אתי מפתחא דכליל שיתא⁴⁴, לכן או"א אינם יכולים להזדווג ביחד) [שהיא נעלמת בתוכו], אבל מסתלקת למעלה ומזדווגת, וז"ס (שמואל א' א ג) ועלה האיש ההוא מעירו, ואז מזדווגין יחד.

[המשך הנ"ל] מהחברים: בברכה יש י"ג תיבין נגד י"ג מכילין דרחמי, דאמא מקשטי לברתא לתקנא הוד דידה⁴⁵, וקשטה בח' מכילין דידה קדמאין מן א"ל וכו' עד תמינאה נוצר חסד,

³⁹ לא מצאתי שבנר שבת עולה לכתר. עי' ספר הליקוטים - פרשת תולדות: ונר שבת קודם לנר חנוכה, אמנם בהדלקה קודם הדלקת נר חנוכה לשבת. והענין, כי הו"ה אה"ה וכו', אלו השלשה יחודים שעולים נ"ר, מקבלת אותם המלכות במקומה בחנוכה, אבל בשבת היא עולה בחיק בעלה לקבלם, ולכן יותר טוב כשתעלה היא למעלה, ממה שתקבלם למטה.

⁴⁰ עי' שבת (כג ע"ב): אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה, נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. ⁴¹ עי' זהר ח"א כ ע"ב, ועיי"ש קז ע"א: ארץ דא מה כתיב בה, (משלי לא טו) ממרחק תביא לחמה, ולבתר איהי יהבת מזונא וטרפא לכל אינון חיוון ברא דכתיב (שם) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, ועי' לעיל נ ע"ב.

⁴² עי' לעיל נ ע"ג.

⁴³ עי' לעיל נ ע"ג.

⁴⁴ ומכסייא פתחאה (המשך הלשון). כאן משמע שבגלל חסרון תיקון ז"א אז אימא צריכה להשפיל עצמה להחיות את ז"א ואז אין מקום לזיווג או"א להוריד מוחין חדשים, עי' פת"ש או"א יא וז"ל, והוא סוד זיווג יש"ס ותבונה שהיינו שהזיווג הוא מנה"י שלהם לבד שהם מקטינים ומצמצמים אורות שלהם שיהיו מתלהטים יחד רק בערך אור של נה"י שלהם לבד, והוא בעת שאין ז"א שלם שצריך לאמו וצריכה שתרביע עליו לשומרו, בסוד (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו וגו'. אמנם עיי"ש בהגר"א שם שזה הארת המוחין לז"א ולכן אין כמו שכתוב כאן.

⁴⁵ עי' זהר ח"א ב ע"א: בראשית ברא אלהים (בראשית א א) דא אלהים עלאה דהא מ"ה לא הוי הכי ולא אתבני אלא בשעתא דאתמשכן אתוון אלין ומאילין אל"ה מלעילא לתתא ואימא אוזיפת לברתא מנאהא וקשיטא לה בקישוטהא. אלהים עלאה - בינה שנעשה בינה אלקים (רח"ו). לא הוי הכי - כי בינה אינה נקרא אלהים רק בעת התלבשות ומלכות אין לה ו"ק להתבלש בהם בקישוט שנעשים לה ו"ק אז (רח"ו). מלעילא לתתא - מן הז"א אל המלכות (מ"מ). עי' ע"ח שער מ דרוש ח: גם ענין אב"א הנזכר במ"א שעולין למעלה להזדווג, וכן (מובן) נזכר במ"א ענין עליית מ"ן, כי הנה למטה הם בזמן היניקה ואינם ראויין לזווג, כי חסר כלי הפנימי שלו ושלה, ואז נקרא אב"א. והנה הכלי הפנימי שלהם עדיין הוא לעילא באו"א, וכשנסתלקו המוחין, גם עלה הכלי הפנימי, ולכן עולין

כוונות חנוכה

ויכוין למכילתא חדא שכל א' כלול מי"ג. וביום הח' ⁴⁶ שהוא נוצר חסד מעוררת ביומה כל שאר המדות ע"י בטישה דנוצר עם ונקה, שהם ב' מזלות עלאי ותתאי, כדי להשפיע למלכות. ואלה הח' מדות דאמא אינון תמנין אהי"ה, כל אחד ברבוע אותיותיו, אהי"ה פעם אהי"ה, עולה אמת, שכנגדם ח' אמת דאמת ויציב ⁴⁷.

והם כזה ⁴⁸: א', קס"א, אל"ף ה"י יוד ה"י. ב', קנ"א, אל"ף ה"ה יוד ה"ה. ג', קמ"ג, אל"ף ה"א יוד ה"א. ד', קנ"ב, אל"ף ה"י יוד ה"א. ה', קנ"ו, אל"ף ה"י יוד ה"ה. ו', קמ"ז, אל"ף ה"א יוד ה"ה. ז' בקדימה ואיחורה בקריאה כזה אל"ף ה"א יוד ה"י. ח', קנ"ו, אל"ף ה"ה יוד ה"י. ט', קמ"ז, אל"ף ה"ה יוד ה"א.

הסר השורש שהוא קס"א, נשארו ח', לפי שאין השפעתה לזעיר אנפין אלא מטבורה ולמטה. וקס"א הוא למעלה מהטיבור.

ליל א' יכוין: אל, הוי"ה, י"ו בסגול, ה"ה בקמץ.

ליל ב' יכוין: רחום, הוי"ה, י"ו שב"א, ה"ה קיבוץ.

ליל ג' יכוין: וחנון, הוי"ה, י"ו חול"ם, ה"ה קיבוץ.

ליל ד' : ארך, הוי"ה, י"ו חירק, ה"ה קיבוץ וכו', עיין לקמן.

ליל ח' : נוצר חסד, הוי"ה בניקוד צבאות. יש נ"א ה' אחרונה בקיבוץ.

ברכה ב' בכל יום באזכרה ס"ג וקנ"א. עוד ליל א' ניקוד צבאות ⁴⁹, ליל ב' שורק ⁵⁰, ליל ג' קיבוץ ⁵¹, ליל ד' חירק ⁵², ליל ה' חולם ⁵³, ליל ו' שבא ⁵⁴, ליל ז' סגול ⁵⁵, ליל ח' צירי ⁵⁶.

בברכה ג' שם מ"ה כולו חולם, ובכל שהחיינו הכל מ"ה.

מ"כ בסידור א' כסדר זה: יום א' אל"ף ה"י יוד ה"ה קנ"ו, א' ורבוע פשוט עולה אמת, דהיינו אהי"ה פעם אהי"ה גימטריא אמת, והם מן ח' אמת שבאמת ויציב, דהיינו א' רבוע אהי"ה ומעורר מכילתא א' מי"ג מכילין דרחמי, ונקרא א"ל.

שם. והנה"י דאמא כלים הפנימים מועילין להם ומזדווגים בסוד (זהר בראשית ב ע"א) אמא אוזיפת מנהא לברתא, ועדיין אינם ראויים שירדו המוחין למטה, ולכן עולין. ונמצא כי בעת עלייתן להזדווג אין להם רק אחוריים לבד והבן זה, ע"כ. עלו ז"ו"ן למעלה במקום אר"א ונזדווגו על ידיהם ועי' דע"ה ח"ב דרוש ד' ענף לא ולב כי הדוגמא לזה למטה הנה הוא מה שאנו מזכירים תמיד זכות אבות וברית אבות (ביאורים ח"ב מה ע"ג) שהזיווג הראשון דאצילות היה שהשתמש מ"ן והפנימות דאמא (ביאורים ח"ב ק ע"א), כי נעשו הנה"י דאימא לכלים פנימים דז"ו"ן (דע"ה ח"ב קד ע"ג) כי אר"א דוחים החיצונים (כללים ח"א קג ע"ג).

ועי' ספר הליקוטים (שופטים - פרק ג): נבואת מרע"ה מעלמא דדכורא, אור אבא, בחינת זעיר, שזהו תיקון ושלמות זעיר פנים בפנים, כי הבינה היא נותנת למלכות דאימא אוזיפת מנהא לברתא. אבל שלמות ותיקון זעיר ופנימיותו הוא אור אבא, ומשם השיג, וזהו התורה. אבל שמואל נתנבא מבחינת אימא, והם נ"ה הפנימיים, לא ע"י יציאת אורם בנ"ה של זעיר, אלא ממש זכה בנ"ה של אימא, ושאר הנביאים אינם משיגים אלא אור אימא עילאה, ע"י התלבשותם בנ"ה של זעיר. ⁴⁶ והוא המעלה של זאת חנוכה.

⁴⁷ עי' לעיל כח רע"ב: ח' פעמים אמת שהם ענין הד' מוחין והד' לבושים שלהם כנ"ל והענין הוא כי אנו מורידים אלו ההארות מלמעלה מז"א הנק' ישראל אשר בעולם האציל' למטה בהיכל הרצון דבריאה ואיננו ישראל עצמו היורד אלא ההארות הנמשכות ממנו והיא בחי' הנק' יעקב שה"ס האחוריים דאבא שנפלו ממקומם בעת מיתת המלכי' עד מקום מל' דאצילות.

⁴⁸ עי' ספר עמק המלך (שער טז - פרק לז): חכמה, בינה, דעת, חג"ת, נצח, הוד, יסוד, והם קס"א קמ"ג קנ"א קנ"ב קמ"ז קנ"ו. ובכתר יש שם אהיה פשוט, כזה, אהיה, ובחכמה קס"א, כזה, אל"ף ה"י וי"ו ה"י, ובבינה קנ"א, כזה, אל"ף ה"ה יוד ה"ה, בדעת קמ"ג, כזה, אל"ף ה"א יוד ה"א, ובחסד יש שם העולה קמ"ז, כזה, אל"ף ה"א יוד ה"ה, ובגבורה יש שם אהי"ה העולה קנ"ב, כזה, אל"ף ה"י יוד ה"א, ובתפארת יש שם אהי"ה העולה קמ"ז והוא קמ"ז שני, כזה, אל"ף ה"ה יוד ה"א, ובנצח יש שם אהי"ה העולה קנ"ו, כזה, אל"ף ה"י יוד ה"ה, ובהוד יש שם אהי"ה העולה קנ"ב, כזה, אל"ף ה"י יוד ה"א, וביסוד יש קנ"ו שני, כזה, אל"ף ה"ה יוד ה"י, ובמלכות קנ"ב שני, כזה, אל"ף ה"א יוד ה"י. ⁴⁹ מלכות (?).

⁵⁰ יסוד (תיקו"ז קנא ע"א).

⁵¹ הוד.

⁵² נצח.

⁵³ ת"ת.

⁵⁴ גבורה.

⁵⁵ חסד.

⁵⁶ בינה.

כוונות חנוכה

יום ב' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קנ"א רבוע פשוט גימטריא אמת ומעורר מכילא ב' הנקרא רחום.

יום ג' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קמ"ז ב' רבוע פשוט גימטריא אמת ומעורר וכו' וחנן.

יום ד' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קמ"ז א' רבוע פשוט וכו'.

יום ה' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קנ"ב ב' רבוע פשוט וכו'.

יום ו' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קנ"ב א' רבוע פשוט וכו'.

יום ז' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קנ"א רבוע פשוט וכו'.

יום ח' אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה קמ"ג רבוע פשוט ומעורר יום ח' כל שאר מדות וכו'.

ענין על הניסים כבר ידעת מה שכתוב בתיקונים (מזהר חדש א ע"ב)⁵⁷ כי נ"ה הם ב' פקודין דאתמר בהון (שמות ג טז) פקד פקדתי, והם חנוכה ופורים, שבהם מתגלין האורות דנ"ה. והנה בנצח שם הויה, ובהוד אדנ"י הנזכר בתיקונים⁵⁸, והם מ"ה ואדני גימ' נ"ס⁵⁹, ויסוד כלול בגויהו הכולל נ' שערים גימ' י"ם, לכן נקרא על הנסים, נס י"ם. והנה נמצא כי נ"ה נקראו נסים לכן אומרים בחנוכה ופורים על הנסים.

מ"כ כל הגאולות ראשונות היו בסוד ההוד, ולכן כל השירות הם בלשון נקבה, דאיהי בהוד. ואפילו גאולת מצרים היה על ידי בתיה בת פרעה, ולפיכך כתיב (במדבר כז כ) ונתת מהודך עליו. וכן גאולת סיסרא היה על ידי דבורה, ואשה יעל. וכן גאולת יון ע"פ בת מתתיהו. והיה אז בתיקון

⁵⁷ עי' לעיל הערה 4.

⁵⁸ אולי זה איהו בנצח ואיהי בהוד. עי' ע"ח אנ"כ ט'. והנה ביטוי זה נזכר בכמה מקומות בשם הזהר ולא מצאתי.

מושג זה של "איהו בנצח ואיהי בהוד" מובא בע"ח אנ"כ ט' ועוד כמה מקומות בשם הזהר, אמנם חפשי בספרי הזהר המצויים בידינו ולא מצאתי. איברא עי' לש"ו כללים ח"ב לב ע"ג, שמביא מקור לזה מתיקו"ז לד ע"א וז"ל התיקו"ז, תא חזי יקו"ק אדנ"י איהו קודשא בריך הוא ושכינתיה בתרין שוקין יקו"ק לימינא אדנ"י לשמאלא ואינון אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה בצדיק תרוייהו חד יאקדונק"י [תרגום: בא וראה הו"ה אדנ"י הוא הקב"ה ושכינתו בשני שוקים הו"ה בימין ואדנ"י בשמאל, ואלו הן המראה המאירה והמראה שאינה מאירה, בצדיק שניהם יחד יאקדונק"י], עכ"ל. וז"ל רבינו בביאורו שם ד"ה והיא משבחת כו' - ר"ל בהו"ה אק"ק. והענין, כי הו"ה אק"ק שרשם בחו"ב והו"ה אדנ"י שרשם בנו"ה, כי איהו בנצח ואיהי בהוד. וז"ש בפנים ת"ח הו"ה אדנ"י איהו קב"ה ושכינתיה בתרין שוקין כו', עכ"ל. (הערת העורך - ואולי מכאן: איהו לח מסטרא דחכמה איהו קר מסטרא דאימא איהו בחמימו סגי בגין דאור קדמאה נטיל בעמודא דאמצעייתא ונטיל בצדיק, וחכמה, דאיהו קר, נטיל בחסד ונצח, ואימא, דאיהי חמימא, נטילת בגבורה והוד. [תרגום: הוא לח מצד החכמה הוא קר מצד אימא. הוא בחמימות מספיקה, בגלל שהאור הקדמון לקח מעמוד האמצעי ולקח בצדיק. וחכמה הוא קר, לקח בחסד ונצח. ואימא שהיא חמה, לקחה גבורה והוד]-תיקו"ז ככד ע"ב)

עי' יהל אור ח"ב לב ע"ד ז"ל, א"א (דאצילות) הן בב' ידים (דא"א) כידוע, וכמ"ש בתיקונים (ד ע"א) חכמה נחית בימינא ואמא נחית בשמאלא וזו"נ ברגלין איהו בנצח ואיהי בהוד, עכ"ל (עי' לש"ו כללים ח"ב טז ע"א לגבי ענין איהו בנצח ואיהי בהוד, דעיקר יניקת הנוק' לעולם הוא מההוד, ואפילו כשזו"ן נמצא בכל רוחב נה"י דא"א). הנה נתבאר כאן שזו"ן מתלבשים על הרגלין. והנה בבחינה זו אורך הרגלים שווה, ועומדים הם א' מול השני. משמע, ש'איהו בנצח ואיהי בהוד' הוא מציאותם של נר"ה כאשר זו"ן הם פב"פ, וקומת נוק' כקומתו של ז"א. אמנם עי' בבהגר"א על תיקו"ז (קג ע"ב ד"ה לזמנין), שבחינת "איהו בנצח איהי בהוד" הוא דווקא כאשר ז"א ונוק' עומדים בצורה של המאור הגדול והמאור הקטן (כלומר העמדת זו"ן בצורה בה א' נמצא למעלה מהשני), ולא בבחינת ב' המאורות הגדולים (כלומר כאשר הם עומדים פנים בפנים). ולכאורה הדברים נראים כסותרים זה את זה.

והנראה אולי לחלק, שהיהל אור מדבר בנו"ה דא"א, שם אין בחי' מאור גדול ומאור קטן ממילא הם תמיד עומדים פב"פ ובאותה הקומה, ואילו בביאור התיקו"ז מדבר על נר"ה דאצילות שם יש עליות וירידות. ולכן שם "איהו בנצח ואיהי בהוד" הוא דווקא כאשר הם זה למעלה מזה. אמנם צריך אני לרב בזה וצ"ע.

⁵⁹ עי' שער הכללים פרק יא: או יאמר באופן אחר כי דע שמן הפה של אמא יוצא הבל המקיף לז"א כולו ואין הבל זה יוצא ומקיף לז"א רק בעת שרביע' על בניה כדי לתת לו קיום וחיות לז"א. וכאשר מסתלקת מעל בנין גם אותה הארה מסתלקת מז"א. כפי זה לא היה אפשר להיות לו קיום לז"א לולי עי' נס וזהו בנס היו עומדין. וסוד הנס הזה המעמידן ומקיימם לזו"ן באותה שעה שאמא מסתלקת מעליהן כדי להזדווג עם אבא ונס זה הוא הנותן קיום להם והעמדה והוא שם מ"ה דאלפין מקיים ומעמיד לז"א. ושם אדנ"י גימ' ה"ס מעמיד לנוק' וב' שמות אלו מ"ה וה"ס גימ' נ"ס. כי מ"ס שבלוחות שהם ז"א הנק' מ"ס הם עומדין בנס שהם כמנין ב' שמות הנ"ל.

כוונות חנוכה

הוד לפיכך הם ח' ימי חנוכה, כי הוד ספירה ח'. ופורים היה על ידי אסתר. אבל לעתיד לבא יהיה הגאולה מצד הנצח, ולכן יהיה גאולה נצחית וקיימת, כדכתיב וגם נצח ישראל לא ישקר⁶⁰. וזה (ישעיה סג ג) ויז נצחם על בגדיהם⁶¹, בסוד (קהלת ז יד) גם את זה לעומת זה וכו'.

ג. עי' תיקו"ז כט ע"ב: תמינאה בהודאה וביה הוה משבח דוד הודו לה' ודא הוד ודאי למנצח הודו בהון רמיזין נצח והוד ואינון נסין וביה שבח משה אז הה"ד (שמות טו א) אז ישיר משה בגין דאיהו הוד דיהיב למשה (ישעיה נח ט) אז תקרא וה' יענה⁶² ואיהו (נ"א ואינון) תמינא יומין דמילה ובתריה ברית דאיהו יסוד צדיקא דעלמא וביה אתגליא י' דמילה עשיראה לעשר ספירן ואיהו הוד תמינא יומי דחנוכה לארבעה ועשרין יומין דאינון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ומיד דעלה זית טרף בפיה (בראשית ח יא) שריא כ"ה על ישראל בכ"ה בכסלו ואלין אינון כ"ה אתון דיחודא דאינון שמע ישראל וגו' (דברים ו ד) ודא איהו חנוכה חנו"ו כ"ה:

תרגום: השמיני בהודאה, וכו' היה משבח דוד "הודו ליהוה", וזה הוד ודאי, למנצח הודו, בהם רמוזים נצח והוד, והם נסים, וכו' שבח משה "אז", זהו שנאמר "אז ישיר משה", משום שהוא הוד שניתן למשה, "אז תקרא ויהוה יענה", והוא שמונה ימי מילה, ואחריו ברית שהוא יסוד צדיק העולם, וכו' התגלה י' של מילה, עשירי לעשר ספירות. והוא הוד, שמונה ימי החנוכה, לעשרים וארבע ימים שהם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ומיד ש"עלה זית טרף בפיה", שורה כ"ה על ישראל, בכ"ה בכסלו, ואלו הם כ"ה אותיות היחוד שהם "שמע ישראל" וגו', וזה הוא חנוכה חנו"ו כ"ה.

בהגר"א: ואינון נסין - כידוע⁶³ בסוד חנוכה ופורים כרובים בנס כו'⁶⁴: אז כו' - ר"ל, הוד ספירה שמינית כנ"ל, וזהו אז, א' כתר על ז' מחכמה עד הוד: הוד דיהיב למשה - כמ"ש (שמות

⁶⁰ עי' תיקו"ז כט ע"ב: שביעאה בנצוח דאיהו נצח ישראל ועליה אתמר (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר ועליה אתמר (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר (תהלים יב א) למנצח על השמינית מאן שמינית הוד ואיהו נצח עליה. בהגר"א: נצח ישראל לא ישקר - שבדרגא דיליה, באלף השביעי לא שלטא שיקרא, כנ"ל אוכלין כל ד' כו'. והענין כי הפירוד נעשית בה', אלף החמישי, דרגא דהוד, כל היום דר"ה (איכה א יג), אבל ד' דה' לא נעשה בו פירוד, לכן אוכלין כל ד', וכן ו' של ה' בו שורפין כל שש כמ"ל: למנצח על אילת השחר - כמ"ש בר"מ פ' משפטים (ק"ט ע"ב) דאילת השחר אעילת רישא בין ברכהא שהן נר"ה, וזהו למנצח ע"ש.

ז"ל הרע"מ משפטים: ובגין דא למנצ"ח תמן נצ"ח תמן ל"מ דאינון שבעין קלין דצווחת אילת השחר על בנהא דאתתקף עלייהו קדרותא בגלותא שחרות השחר בשבעין שנין בתראין (בשבעין) בההוא זמנא יתקיים בישראל (ישעיה כו יז) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך יהוה ועל כן נקוה לך יהוה אלהינו

ובהון אילת אעילת רישהא בין ברכהא רישא איהו צדיק יסוד עולם בין ברכהא דאינון נצח והוד ואומי לה ביה למפרק לבנהא בבקר דאיהו אריה בקר ימינא דאברהם משיח בן דוד דנפיק מיהודה דאתמר ביה (בראשית מט ט) גור אריה יהודה ובגין דא (רות ג יג) חי יהוה שכבי עד הבקר.

⁶¹ ושמלה ממשרקה הוא סוד נצח, כמ"ש ויז נצחם על בגדי [ישעיה סג], שאחיזת ישראל ואמונתם בסוד נצ"ח, כמ"ש ונצח ישראל לא ישקר [שמו"א טו], וכן אשרקה להם ואקבצם [זכריה י'] (כתיב הגרמ"מ רצב). משם [נצח] הוא שבירת הרשעים כמ"ש פורה דרכתי לבדי כו' ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי וידוע כי הלבוש הוא בנצח שהם מאני דרבנן דבלו שבגלות נפגם הנצח וסוד קריעת המלבושים של שאול (ב"ע קכט ע"א).

⁶² ובתרי' ברית כו' דעלמא ואיהו תמינא כו' (גר"א).

⁶³ עי' דברי רבינו תז"ח א ע"ב: דעליהו שריא נס - ר"ל שאמרו (שבת קד ע"א) מ' וס' שבלוחות בנס כו' [היו עומדים]. והלוחות הן נר"ה, ולפיכך חנוכה ופורים שבהן נעשו נסים הן נר"ה. ועי' עץ חיים (שער הכללים יא): מן הפה של אמא יוצא הבל המקיף לז"א כולו ואין הבל זה יוצא ומקיף לז"א רק בעת שרביע' על בניה כדי לתת לו קיום וחיות לז"א. וכאשר מסתלקת מעל בנין גם אותה הארה מסתלקת מז"א. כפי זה לא היה אפשר להיות לו קיום לז"א לולי ע"י נס וזהו בנס היו עומדין. וסוד הנס הזה המעמידן ומקיימם לזו"ן באותה שעה שאמא מסתלקת מעליהן כדי להזדווג עם אבא ונס זה הוא הנותן קיום להם והעמדה והוא שם מ"ה דאלפין מקיים ומעמיד לז"א. ושם אדנ"י גימ' ה"ס מעמיד לנוק' וב' שמות אלו מ"ה וה"ס גימ' נ"ס. כי מ"ס שבלוחות שהם ז"א הנק' מ"ס הם עומדין בנס שהם כמנין ב' שמות הנ"ל.

⁶⁴ עי' יומא כא ע"א: כרובים בנס היו עומדין.

כוונות חנוכה

לד כט) קרן עור פני משה, והוא קרן אחת שהיה לו במצחו⁶⁵ משתי הקרנים כידוע, וז"ש (במדבר כז כ) ונתתה מהודך עליו, שממנו פני יהושע כפני לבנה (ב"ב עה ע"א): ואיהו תמניא כו' - ר"ל, שהברית אתכליל מח' ספירות שעל גביו: י' דמילה - מלכות ברית קודש, כידוע (יט ע"א): ומיד דעלה זית כו' - ר"ל, שמן דנרות דחנוכה (עי' זהר ח"ג סא ע"א):

ועי' תז"ח א ע"ב: ת"ח אלין מועדי ה' אזלין על תקונא דגופא דמלכא קדישא ואלין אינון פסח דרועא ימינא דמלכא ודא חסד ובגינה אתמר ימין מקרבת ראש השנה דרועא שמאלא דמלכא ודא גבורה ובגינה אתמר שמאל דוחה שבועות דא גופא דמלכא ודא ת"ת עמודא דאמצעיתא חנוכה ופורים אלין אינון תרין שוקין דמלכא דעלייהו שריא נס ובגינייהו { א ע"ג } אתמר אלה פקודי תרין פקודין ודאי דבגינייהו אתמר (שמות ג) פקד פקדתי תרין נביאים תרין משיחין אינון ודאי:

תרגום: בא וראה "אלה מועדי ה'" הולכים על תקון הגוף של המלך הקדוש, ואלה הם: פסח, זרוע ימין של המלך, וזה חסד, ובשבילה נאמר "ימין מקרבת". ראש השנה, זרוע שמאל של המלך, וזו גבורה, ובשבילה נאמר, "שמאל דוחה" (שם). שבועות, זה הגוף של המלך, וזו תפארת, העמוד האמצעי. חנוכה ופורים, אלה הם שתי השוקים של המלך, שעליהם שורה הנס, ובשבילם נאמר "אלה פקודי", שתי מצוות ודאי, שבשבילם נאמר "פקד פקדתי", שני נביאים, שני משיחים הם ודאי.

בהגר"א: ימין מקרבת - שבה יצאו ישראל ממצרים, ונתקרו לקב"ה⁶⁶: שמאל דוחה - שבו נדחה אדם הראשון מג"ע, ובו דנין את העולם: גופא דמלכא - שבו ניתן התורה, ת"ת: דעלייהו שריא נס { א ע"ב } - ר"ל שאמרו (שבת קד ע"א) מ' וס' שבלוחות בנס כו'⁶⁷. והלוחות הן נו"ה, ולפיכך חנוכה ופורים שבהן נעשו נסים הן נו"ה⁶⁸: ובגינייהו כו' - כמ"ש בזו"ח פ' תשא (דף לז ע"ג מה ע"ב) פקודי ה' אינון נו"ה כו': תרין פקודין - ר"ל, לכך נאמר לשון רבים: פקד פקדתי - ב' פעמים פקד: תרין נביאים - ר"ל, שהן נקראו נביאים, וגאולת מצרים היתה ע"י ב' נביאים, משה ואהרן, שהן בדרגא דנו"ה כידוע (זהר ח"א כא ע"ב): תרין משיחין - ר"ל, וכן בגאולה אחרונה יהיה ע"י ב' משיחין, שהן בדרגא דנו"ה, לכן נעשו נסים אז, וכן בגאולה אחרונה:

ת"ח - ור"ל ג' הראשונות אמר "במועדס", מלכות. וכן בג' אחרונות "הם" כו'⁶⁹, בזאת יבוא כו'⁷⁰ (ויקרא טז ג), והוא שמיני עצרת דכליל כולן, ובאלו ג' אמר "הם", דהן דנוק'. ובג"ר אמר "מועדי ה'", דדכורא, דאבהן. ומ"מ כולן, אף ג"ר, לא אתחזיין אלא מגו נוקבא⁷¹. ואמר ת"ח כו'

⁶⁵ עי' שבת כח ע"ב: תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא וקרן אחת היתה לו במצחו ולפי שעה נזדמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגזז מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחו שמע מינה טהור היה. ועי' לעיל י ע"ב: תרין רצועין נצח והוד דאחידן בה' עלאה והקרנים גבוהות (דניאל ח ג) והאחת גבוהה מן השנית, ועי' יא ע"א: שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו. ועי' תז"ח מג ע"ד: קרן אחת הוה לה במצחה והאי איהו קרן היובל דמנה קרן פני משה. ⁶⁶ עי' תיקו"ז כד ע"א: ימינא פשוטה לקבל שבים דלית מלתא דא תליא אלא בתיובתא ימין עלאה דשכינתא. אבל לא מצאתי מקום שדיבר על הימין מקרבת, וצ"ע.

⁶⁷ עי' ע"ח (שער הכללים פרק יא, שהוא שעה"ק מה ע"ג): משה זכה לבינה בהיותה בסוד ס', לפי שהוא יסוד (סוד) אבא מלגאו. אך יעקב שהוא מלבר לא זכה לבינה רק בהיותה בסוד מ', שהיא כד רביעא על בנין. וז"ס שארז"ל מ"ס שבלוחות בנס היו עומדין, פי' כי הלא ב' בחי' יש בבינה ותבונה כנ"ל, כי בהיותה פב"פ עם אבא נקרא ס', שהיא כנגד ו"ס שבה, שהם כח"ב דח"ג, ונקרא מ' בהיותה בלי זווג בערך ד' תחתונות שלה שנכנסת בז"א וכו'. כי הלוחות הם נו"ה של מ' שהיא של תבונה תחתונה, ונעשה ממנה פרצוף שלם מ"ס.

⁶⁸ עי' המשך הע"ח בהערה הקודמת: או יאמר באופן אחר, כי דע, שמן הפה של אמא יוצא הבל המקיף לז"א כולו, ואין הבל זה יוצא ומקיף לז"א רק בעת שרביע' על בניה, כדי לתת לו קיום וחיות לז"א. וכאשר מסתלקת מעל בנין, גם אותה (הארה) [אור המקיף] מסתלקת מז"א, כפי זה לא היה אפשר להיות לו קיום (לז"א) [לזו"ן] לולי ע"י נס, וזהו בנס היו עומדין. וסוד הנס הזה המעמידן ומקיימם לזו"ן, באותה שעה שאמא מסתלקת מעליהן כדי להזדווג עם אבא, ונס זה הוא הנותן קיום להם והעמדה, והוא שם מ"ה דאלפין מקיים ומעמיד לז"א, ושם אדנ"י גימ' ה"ס מעמיד לנוק', וב' שמות אלו מ"ה וה"ס גימ' נ"ס.

⁶⁹ שהוא מ"ה בהיפוך אתוון כנ"ל.

⁷⁰ עי' לקמן יא ע"א.

⁷¹ עי' לקמן יח ע"א ד"ה דלא אנהיר.

כוונות חנוכה

לפרש האיך הן סדורין כו⁷², אבל למעלה בפ' תולדות (זו"ח כז ע"ב) סידר באופן אחר, ולא חשיב בינה בהדייהו ולא חשיב חנוכה ופורים ולא שמיני עצרת וחשיב שבת ור"ח וחשיב שם הכל דאקרון מקראי קודש כמ"ש בפסוק ומתקרב בהון קרבן מוסף. אבל במקום אחר משמע דג' רגלים הן דאבהן, ולפ"ז ר"ה ויוה"כ הן נו"ה, וש"ע יסוד, גוף וברית כחדא אינון, לכן אין ביניהם הפסק, ושבת בינה, מ"י, נ' שבתות בשנה⁷³, נ' שערי בינה, ומלכות ר"ח, י"ב ר"ח בשנה דבה י"ב⁷⁴. והן ז' יו"ט דכורא, וי"ב דנוק', ז' וי"ב⁷⁵, וג' טמירין דז' היכלין⁷⁷ וג' טמירין בהון, וחנוכה ופורים לאשלמא הלל ושמחה אתיין, כמ"ש בת"ז (סא ע"ב ד"ה תרין יומין⁷⁸). וכמו דאלין ג' רגלים באבהן בג' קוים, כן אינון בג' אתוון דשם הוי"ה ממטה למעלה, דב' חו"ב בא' כלילין, והוא ש"ע עם סוכות, כמ"ש בפ' אמור (דף צב ע"א), וידוע די"ב אע"ג שהוא בנוק' מ"מ כלולין ג"כ בדכורא, והן חול המועד, דהן בדרגא דר"ח, כמ"ש (מגילה כב ע"ב) זה הכלל כו' כגון ר"ח וחולו של מועד כו', ואף שביעי מ"מ אינו חג בפ"ע ונכלל בששת ימים כו':

ד. עי' תז"ח (א ע"א): משכן עלאה בגינה אתמר מי ברא אלה מאי אלה אלא⁷⁹ (ויקרא כג) אלה מועדי ה' ומאי אינון מועדי ה' אלין אינון חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות הרי תלת תלת אחרנין ראש השנה חנוכה פורים תלתא מנהון⁸⁰ איקרון מועדי ה' ואינון מקראי קודש תלתא⁸¹ אחרנין איקרון (שם) אלה הם מועדי ולקבליהון אתמר (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר:

תרגום: המשכן העליון, בשבילה נאמר "מי ברא אלה", מה זה "אלה". אלו "אלה מועדי ה'". ומה הם "מועדי ה'", אלו הם, חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות, הרי שלשה. שלשת האחרים, ראש השנה חנוכה ופורים. שלשה מהם נקראים "מועדי ה'", והם "מקראי קודש". שלשת האחרים נקראים "אלה הם מועדי", וכנגדם נאמר "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר".

⁷² נראה למחוק.

⁷³ עי' של"ה שבת אות פ.

⁷⁴ גבולי אלכסון (ס"י פ"ה מ"ב).

⁷⁵ עי' דברי רבינו בספד"צ ט ע"א: ז' תיקונים של הפסוק הראשון שהן ז' דגלגלתא, שהוא חכמה דא"א.

⁷⁶ עי' דברי רבינו בספד"צ ב ע"א שמקשר לזה שם י"ב.

⁷⁷ עי' דברי רבינו בספד"צ לו ע"ג: הראשונה קדש קדשים כולל ד' היכלות והן ג' כידוע, שזה קדש חד, קדשים תרין, והן ד' חב"ד ודעת כולל שנים דו"נ. ועי' ע"ח שער טל פרק א.

⁷⁸ ז"ל: חנוכה ופורים ודאי אינון מ"ט, רק הן תמורת ההלל ושמחה שחסר בהם. ועי' דברי רבינו בחידושי אגדות (ליקוטים אות ה' סק"א): ח"י ימים דהלל - שהן דתיבת נח וחנוכה ופורים תשלומין דימים טובים דחסר משתה והלל ועי' ח"ג דף רנו, עכ"ל.

עי' זהר ח"ג רנו ע"א: תיבת נח מני קב"ה לאעלא עמיה שנים שנים (בראשית ז ט) שבעה שבעה (שם ב) [דכר ונוקבא] אזכר ונקבה לקרבנא לאגנא על נח ועל כל אינון דעאליון עמיה [לתיבה] אוף הכי אלין דמנטרין חגין וזמנין דאינון ימים טובים שנים שנים שבעה שבעה שנים שנים תרין יומין דר"ה ותרין יומין דשבועות ובגין דאינון תרין מנייהו בספק הא את שני ימי הפורים באתרייהו שבעה שבעה ז' יומין דפסח ז' יומין דסוכות נח לקבל יום השבת והאי איהו (שם ו יט) מכל החי:

תרגום: צוה הקדוש ברוך הוא להכניס [ב]תיבת נח עמו שנים שנים, שבעה שבעה זכר ונקבה לקרבן להגן על נח ועל כל אלו שנכנסים עמו לתיבה, כמו כן כאן אלו ששומרים חגים וזמנים שהם ימים טובים שנים שנים שבעה שבעה. שנים שנים שני ימי ראש השנה ושני ימים של שבועות, ומפני שאלו שנים מהם בספק, הרי יש שני ימי הפורים, במקומם שבעה שבעה, שבעת ימי הפסח שבעת ימי הסוכות, נח כנגד יום השבת, וזהו "מכל החי".

ביאור: את - אית (דפ"ו). יום השבת - יסוד יום השביעי כידוע (יהל אור).

⁷⁹ אליון (גר"א).

⁸⁰ נמחק בגר"א.

⁸¹ ואינון מקראי קודש תלתא (נמחק בגר"א).

כוונות חנוכה

מאי אלה - ר"ל, מנ"ל שנקראו אלה: ואינן מקראי קדש - דנפקי מקדש, חכמה⁸², ונקראים מועדים בסוד (כאן נמחק בכ"ק ג' תיבות)⁸³: ולקבליהון כו' - שכל אלה הוא שלשה, וז"ש כל אלה מס⁸⁴, דכל אלה יפעל פעמים שלש, והן בסוד ג' טפין הנ"ל, כמ"ש בת"ז (כד ע"א) שצריך לגלגל בג' גוונין חג"ת או נה"י: הן כל אלה וכו' - ר"ל מ"כל", דאתכליל מאלה, דהן ו"ק, ומ"כל" פרחין הנשמתיין (זהר ח"א עו ע"ב): פעמים שלש - ר"ל ב"פ שלש, כמ"ש בתיקון כח⁸⁵, ומשם והלאה ב"פ משה⁸⁶, ג' טיפין עילאין⁸⁷, וג' תתאין והם ב"פ ג' דאלה:

ה. עי' שער מאמרי רשב"י (מא ע"ב, וכן הוא בפרי עץ חיים סליחות ח): והנה אם נדקדק באותיות נוצר הם אותיות רצון בהיפוך כי במצח הוא רצון חסד עלאה ולמטה בזקן נהפך לנוצר והוא הוא התיקון השמיני היורד מרצון העליון שבמצחא ומקיף הזקן. ולהיות כי הוא בינה שבכתר נרמז בר"ת נחל נוצר ח'סד ל'אלפים כי היא נחל קדומים (שופטים ה כא) והוא הנוצר חסד עלאה לאלפי' להורידו למטה כי חסד עלאה הוא שם בן ארבע במילוי יודין שהוא בגמטריא חסד ויורד למטה לשם בן ארבע במילוי אלפין על ידו וזהו לאלפים לשם בן ארבע במילוי אלפין.

ועי' ספר הליקוטים (כי תשא לד): הנה שם מ"ה בריבוע יש בו ששה אלפים, שז"ס ו' אלפי שנין הוי עלמא, שהם ו"ק דז"א הנק' עולם, כמשה (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה, כי מחסד מתחיל בנין העולם. והנה אימא עילאה, הנוצר חסד ושומרו לאלפים האחרונות, כי הראשונים יש להם מעצמם, והאמצעים שהם של תורה אינו צורך, אבל ב' אלפים של ימות המשיח האחרונים שאנו בגלות, לאלו נוצר אימא החסד. ונוצ"ר הוא גי' רצון, כי המחשבה באבא ורצון באימא, גם ר"ת נוצר חסד לאלפים, הוא נחל, שהיא אימא כנודע.

ענין נחל קדומים: עי' זהר ח"א צא ע"ב: כל פלגות ליליא כד קב"ה אתער בגנתא דעדן כל אינון נטיעין דגינתא אשתקיין יתיר מההוא נחלא דאקרי נחל קדומים נחל עדנים דלא פסקן מימיו לעלמין. ועי' תיקון צו ע"א: נחל קדומים עדן עלאה עליה אתמר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך האי נהר איהו ו' דנפיק מעדן עלאה דאיהו א' ואעבר בין אבא ואימא. [עיי"ש בבהגר"א: דהוא מאו"א וכו' דעת עלאה בין או"א].

עי' לעיל יז ע"א: נפשנו חתה לה, תכוין בהויה דההין העולה ב"ן, וגם תכוין אל ל"ו אותיות שיש בהויה הפשוטה הזו ומלוייה ומילוי מלוייה. והנה ב"ן ול"ו גימ' נח"ל, שהוא ר"ת נפשנו חתה לה. ונודע שהויה זו היא בעולם העשיה הנקרא נפש [במלת חתה בהפריד אות ח' נשאר כה"ת שם קדוש משם ע"ב].

ועי' שער הפסוקים תהילים: שם הנזכר, הוא נקרא נפש של מלכות. וז"ש, נפשנו חתה לה, שהוא ז"א, ומציאות נפש זו שהיא ב"ן, נרמזת בר"ת כנזכר.

⁸² עי' שער הפסוקים פרשת תצא וז"ל, ארז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם וכו'. והענין היא, שהקדושין הם מצד החכמה, שכן כל קדושה היא מצדה. וכל כללות הספירות מעשר, הם מצד חכמה, וז"ש בעשרה מאמרות, שהם בסוד החכמה, שהיא כללות הי"ד, נברא העולם שהיא בינה. ועי' זוהר ח"ג סא ע"א: ותנינן קמיה דמר מאי קדש שלימותא דאקרי חכמה עלאה ומהאי אתר (נגיד משח רבות קדישא בשבילין ידיען לאתר דאקרי בינה עלאה) ומתמן נפקין מבועין ונחלין לכל עבר עד דמטו להאי זאת (ומאתר דא אתער רוחא קדישא) והאי זאת כד מתברכא אקרי קדש ואקרי חכמה.

תרגום: ושנינו לפני מורנו, מה זה קדש, שלמות הכל, שנקראת החכמה העליונה. ומהמקום הזה (נמשך שמן משחת קודש בשבילים ידועים למקום שנקרא בינה עליונה), ומשם יוצאים מעיינות ונחלים לכל צד, עד שמגיעים לזאת הזו, [וממקום זה מתעוררת רוח קדושה], וכשמתברכת הזאת הזו, נקראת קודש, ונקראת חכמה.

⁸³ אוהל מועד (נוסף בלש"ו).

⁸⁴ מספר.

⁸⁵ אין לנו תיקון כח.

⁸⁶ עי' לקמן כז ע"ג שב' פעמים משה כנגד גאולה ראשונה וגאולה אחרונה.

⁸⁷ עי' תיקון ל סע"ב ד"ה בת עין.